

Во ноември 1968 г. се случија демонстрации на Косово, а слични протести имаше и меѓу Албанците во Тетово, кои за Западна Македонија бараа да се приклучат кон Косово во т.н. седма република. Во 1981 г. се случија познатите студентски демонстрации со барање, исто така, Косово да добие статус на седма република во тогашна Југославија. Во март 1989 г. избувна вистински бунт меѓу Албанците на Косово. На 3 септември 1990 г. имаше генерален штрајк, а на 7 септември истата година Албанците во Качаник усвоија устав и прогласија Република Косово. Како одговор на континуираното незадоволство дозирано со лажни изјави и барањата на албанското население на Косово, на 24 март 1999 г. НАТО изврши воена операција над Србија, која траеше до 10 јуни 1999 г. На 20 февруари 2006 г. почнаа преговори за решавање на статусот на Косово. На 17 февруари 2008 г. Парламентот на Косово едногласно ја усвои декларацијата за независност.

Пишува: Жаклина МИТЕВСКА

За да се разбере сè она што се случуваше на Косово во 1981 и 1998/99 г. мора предвид да се земат случувањата на крајот на Втората светска војна, односно албанскиот бунт, како и формирањето на албанската фашистичка организација во Призрен, Националниот фронт "Бали Комбетар". Причината за бунтот е во тоа што локалното раководство на КПЈ не било во состојба да ги убеди Албанците дека во новата Југославија ќе им биде подобро од Кралството и дека врз нив нема да се случи масовна одмазда од нивните соседи Срби и Црногорци (за тоа имале причина зашто тие им нанеле големи зла додека Косово било окупирано од Италијанците и Германците). Бунтот почнал во декември 1944 г. и траел до февруари 1945 г. и покрај тоа што мали групи балисти се задржале до почетокот на педесеттите години на минатиот

век. Поради големината на бунтот на Космет, на 8 февруари 1945 г. е воспоставена воена управа, која траела сè до јуни 1945 г. Во 1963 г. Косово се здобило со статусот социјалистичка автономна покраина на Србија и Југославија, и во неа покрај српско-хрватскиот јазик, официјален јазик станал и албанскиот. Со здобивањето на овој статус биле направени значајни чекори во неговиот развој. Кон крајот на 1960-тите години значително се подобрила положбата на Албанците на Косово. Во периодот на големите демонстрации на Албанците на Косово во ноември 1968 година слични демонстрации имало и меѓу Албанците во Тетово, кои за Западна Македонија, во која претежно живеат Албанци, барале да се приклучат кон Косово во т.н. седма република.

УСТАВИТЕ НА СФРЈ

Со Уставот на СФРЈ од 1974 г. на националностите и на нивните членови им се признаваат "суверените права" (член 4) и се наведува дека "народите и народностите на СФРЈ имаат еднакви права" (член 245). Со овој Устав, иако во составот на Србија, автономната покраина Косово и Метохија се здоби и со обележја на федерална единица, со свој претставник во Претседателството на СФРЈ и во Уставниот суд, како и во Сојузното собрание. Со Уставот на Ал-

банците им беше гарантирана слобода на мислењето, зборувањето, собирањето, здружувањето, како и училишта, универзитет, средства за информирање на мајчин јазик, слобода на движење во земјата и во странство. Во Приштина работеа голем број општествени институции, од Универзитет до Академија на науки... Меѓу припадниците на полицијата на Косово имаше мнозинство припадници на албанската народност, кои имаа и подеднакво претставништво во политичките форуми и парламентите од општинско до сојузно ниво. Меѓународните стандарди за заштита на националните малцинства во Југославија, како во легислативата, така и во практиката, до крајот на 1980-тите години се почитуваа. Притоа, народностите уживаа стандарди повисоки од оние на меѓународната заедница, особено албанската и унгарската народност, бидејќи се веруваше дека тоа ја засилува кохезијата во Југославија.

Во 1981 г. се случија познатите студентски демонстрации, кои подоцна прераснаа во општонародни демонстрации со барање Косово да добие статус на седма република во Југославија. По објавената вонредна состојба интервенираа армиските единици. Неколку стотици Албанци беа обвинети и судени за припадништво на илегални организации со националистички или иредентистички цели. Тензиите на Косово продолжија да се зголемуваат, така што во 1987 г. од Белград беа испратени специјални полициски сили за задушување на сепаратистичките активности. Универзитетот во Приштина прерасна во бастион на албанскиот

шовинизам и сецесионизам, место за национална индоктринација на студентите, кои се борат за Косово Република, а не за школување на високообразовани кадри, интелектуалци и експерти. Со амандмани на Уставот на Србија во 1989 г. битно се ограничувахе автономијата на Косово на правен, економски и образовен план. Со еден од амандманите се напушташе албанскиот како јазик за официјално администраирање, а со друг поднесен непосредно пред гласањето се укинуваше правото на Косово да става вето на идните уставни промени на Србија, кои директно се однесуваат на таа покраина. Во март 1989 г. избувна вистински бунт меѓу Албанците на Косово. Српските уставни амандмани беа донесени од Собранието на Косово кон крајот на истиот месец. Во јануари и во февруари 1990 г., исто така, имаше протести и немири. По интервенција на Хелсиншката комисија во Белград беа ослободени повеќе од 100 политички затвореници. На 2 јули 1990 г. нелегалното косовско собрание го прокламира Косово за не-

зависна држава на Југославија. Албанската националност која живее во Македонија, Србија и Црна Гора би имала право на статус на нација со соодветните права. Втората опција би се применила во случај надворешните граници на Југославија да останат, а внатрешните да се менуваат. Тогаш би се барало во Југославија да се формира албанска република на исти етнички принципи, кои важат за Србите, Хрватите, Словенците, Македонците и други нации во Југославија. Според третата опција, при менувањето на надворешните граници на Југославија, Албанците со една општа декларација и референдум би се поделиле за територијално обединување со Албанија, создавајќи со тоа една албанска држава на Балканот со етнички граници. Во меѓународната заедница признавањето на независно Косово во тоа време се сметаше за ризичен потег од причина што би се нарушил принципот на признавање на нови држави во рамките на непроменетите републички граници. Албанија беше единствената земја во светот, која ја поддржа

понуден во текот на преговорите во Рамбуе во февруари-март 1999 г. Според тој договор, суверенитетот на СРЈ беше сериозно доведен во прашање: се бараше влегување на трупите на НАТО во Косово и нивно слободно движење по целата територија на СРЈ, како и референдум по три години на Косово, со цел утврдување на неговиот конечен статус. ОБВ ги интензивираше терористичките акции, исценира хуманитарна катастрофа, па НАТО ја бомбардираше СРЈ. Тврдејќи дека на Косово се случува етничко чистење и хуманитарна катастрофа, државите-членки на НАТО, бараа Советот за безбедност на ОН да донесе одлука за воена интервенција против Југославија. Поради противењето на Кина и на Русија таква резолуција не беше донесена, по што државите-членки на НАТО пристапија кон самостојна воена интервенција. На 9 јуни СРЈ и НАТО во Куманово потпишаа договор, со кој се стави крај на бомбардирањата. Се постигна согласност Советот за безбедност на ОН да донесе соодветна резолуција, која е усвоена на 10 јуни, тоа е

ОД "МВАРЕ КОМБЕТАР" ДО "INDEPENDENT"

зависен и еднаков ентитет во рамките на југословенската федерација. Три дена подоцна косовското собрание и другите владини канцеларии во покраината беа суспендирани од Владата на Србија. Српските власти ја презедоа контролата над најважните институции. На неалбанците на Косово им беше забрането да им го продаваат својот имот на Албанци и да се иселуваат од покраината. Ограничувањата и фактичкото укинување на автономијата на покраината Косово и Метохија во рамките на Србија водеше кон жестоки протести на албанското население, кои завршуваа со судири со српските власти со повеќе жртви и ранети. На 3 септември 1990 г. имаше генерален штрајк, напуштање на работните места, а на 7 септември истата година Албанците во Качаник усвоија устав и прогласија Република Косово. Тогашниот претседател на Демократскиот сојуз на Косово, Ибрахим Ругова, на 12 октомври 1991 г. во Приштина донесе политичка декларација, во која изнесе три опции за решавање на албанското прашање во Југославија. Според првата опција, доколку не дојдеше до промена на внатрешните и на надворешните граници на Југославија би се формирала Република Косово како суверена и независна држава со право на здружување во заедницата на нови суверени др-

жавности на Косово во октомври 1991 г. и се залагаше за интернационализација на косовското прашање, но под притисок на меѓународната заедница и преку изјави на свои високи раководители изгледа дека ја уважи автономијата на Косово како прифатливо решение. Во 1995 г. следуваа акции на терористичката ОБВ.

ДЕКЛАРАЦИЈА ЗА НЕЗАВИСНОСТ

Со доаѓањето на Слободан Милошевиќ во Косово и неговиот говор на Газиместан по повод 600-годишнината од Косовската битка, тензиите меѓу косовските Албанци и српските власти уште повеќе се зголемија, што резултираше со почеток на воените судири во 1997 г.

Како одговор на континуираното незадоволство дозирано со лажни изјави и барањата на албанското население на Косово, како и меѓународната тенденција за демократизација на српскиот политички режим (режимот на Слободан Милошевиќ) на 24 март 1999 г. НАТО изврши воена операција над Србија, која траеше до 10 јуни 1999 г. Според Алијансата, причината за интервенцијата е одбивањето на Југославија да го потпише договорот кој ѝ беше

Резолуцијата 1244, со која Косово стана провинција под меѓународна контрола. На 20 февруари 2006 г. почнаа преговори за решавање на статусот на Косово. Првата фаза на преговорите, всушност беше излагање на ОН модераторите во форма на форум за Србите и косовските Албанци, повеќе како осврт и можни опции отколку намера да се даде некаква завршница. Белград сакаше да има некако политичко влијание врз Косово или во најмала рака да добие некаква гаранција за безбедноста на тамошните Срби додека, пак, Албанците бараа негова целосна независност. Поранешниот фински претседател, Марти Ахтисари, беше назначен за водач на преговорите. На 17 февруари 2008 г. Парламентот на Косово едногласно ја усвои декларацијата за независност. Мнозинското албанско население овој чин го прифати со воодушевување. Во текот на потпишувањето на декларацијата од страна на пратениците Албанци, премиерот на Србија, Војислав Коштуница, ѝ се обрати на нацијата изјавувајќи дека чинот на самопрогласувањето на независноста е незаконски и против принципите на меѓународното право, уште еднаш давајќи им до знаење на српските граѓани, особено на оние кои живеат на Косово и Метохија, дека Косово и натаму останува дел од Србија, а тие нејзини граѓани.